

PRESCRIȚIA DREPTULUI DE A CERE EXECUTAREA SILITĂ A CONTRACTULUI DE IPOTECĂ ACCESORIU CONTRACTULUI DE CREDIT. DECIZIA ICCJ NR. 13/2022 PRONUNȚATĂ ÎN RECURS ÎN INTERESUL LEGII

Gabriela Dănilă*

Rezumat: Prescripția dreptului de a cere executarea silită reprezintă o instituție de drept care a generat numeroase discuții practice, în special atunci când titlul executoriu este reprezentat de un contract de ipotecă accesoriu unui contract de credit bancar. Prezentul material urmărește să ofere un context anterior statuărilor din RIL-ul nr. 13/2022, dar și o analiză succintă a argumentelor care au condus Înalta Curte de Casație și Justiție la tranșarea unei probleme spinoase din practica judiciară. Deși au trecut mai bine de 10 ani de la intrarea în vigoare a Codului civil și aproape 10 ani de la intrarea în vigoare a Codului de procedură civilă, încă este necesară intervenția instanței supreme pentru soluționarea conflictelor de legi intertemporale prin statuări obligatorii.

Cuvinte-cheie: prescripție; drept civil; recurs în interesul legii; contract de ipotecă; instituții bancare; reglementare specială; dreptul de a obține executarea silită.

Summary: The statute of limitation of the right to obtain enforcement represents a legal institution which generated numerous practical discussions, especially when the enforceable title is represented by a mortgage agreement as an accessory to the banking loan agreement. This paper aims to present a previous context for the referral in the interests of the law no 13/2022 and also a brief analysis regarding the arguments of the Supreme Court which solved a thorny problem from the judicial practice of Romanian law. Although more than 10 years have passed since the Civil code's entry into force and almost 10 years have passed since the Civil procedural code's entry into force, the Supreme Court's intervention is still required in order to solve temporal conflicts of law with binding rulings.

Keywords: statute of limitation; civil law; referral in the interests of the law; mortgage agreement; banking institutions; special regulation; the right to obtain forced execution.

* Gabriela Dănilă este avocat definitiv în cadrul Baroului Cluj. Poate fi contactată la adresa de e-mail gabiidanila@gmail.com.

1. INTRODUCERE

Colegiul de conducere al Curții de Apel Galați a înaintat Înaltei Curți de Casație și Justiție recursul în interesul legii care viza soluționarea următoarei probleme de drept: „În interpretarea art. 120¹⁾ din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului²⁾, prin raportare la dispozițiile art. 405 alin. (1)³⁾ din Codul de procedură civilă din 1865⁴⁾, respectiv ale art. 706 alin. (1)⁵⁾ din Codul de procedură civilă din 2010⁶⁾, care este termenul de prescripție a dreptului de a obține executarea silită a unui contract de ipotecă imobiliară, încheiat sub regimul Codului civil din 1864⁷⁾ și al O.U.G. nr. 99/2006, pentru garantarea unei obligații de plată ce decurge dintr-un contract de credit pentru care s-a constatat că a intervenit prescripția dreptului de a cere executarea silită a creanței? Chestiunea principală de drept este aceea de a stabili dacă se aplică termenul de prescripție special, de 10 ani, în materia acțiunilor ipotecare imobiliare sau dacă se aplică termenul de prescripție general, de 3 ani, aplicabil deopotrivă acțiunilor personale”.

În 6 iunie 2022, Înalta Curte de Casație și Justiție a admis recursul în interesul legii formulat de către Curtea de Apel Galați pronunțând decizia nr. 13/2022⁸⁾ și stabilind că: „în interpretarea art. 120 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 99/2006, prin raportare la art. 405 alin. (1) din Codul de procedură civilă din 1865, art. 706 alin. (1) din Codul de procedură civilă, art. 201 din Legea nr. 71/2011⁹⁾ și art. 6 alin. (1), (4) și (5) din Codul civil¹⁰⁾, coroborat cu art. 1 alin. (2) din Decretul nr. 167/1958¹¹⁾ și art. 2.504 alin. (1) din Codul civil, stabilește că:

1. regimul juridic aplicabil prescripției dreptului de a obține executarea silită a ipotecii este guvernat de normele de drept substanțial în vigoare la momentul nașterii dreptului creditorului ipotecar de a obține executarea creanței garantate, fiind lipsită de relevanță norma procesuală aplicabilă procedurii de executare silită;

2. dreptul de a obține executarea silită în temeiul contractului de ipotecă se stinge, pe cale accesorie, prin efectul prescripției executării silite a creanței întemeiate pe contractul de credit, dacă aceasta din urmă începe să curgă **anterior datei de 1 octombrie 2011**;

3. în cazul în care prescripția dreptului de a obține executarea silită a creanței garantate începe **să curgă după 1 octombrie 2011** (inclusiv), executarea silită a ipotecii nu se stinge, pe cale accesorie, chiar dacă

¹⁾ Art. 120 din O.U.G. nr. 99/2006: „Contractele de credit, inclusiv contractele de garanție reală sau personală, încheiate de o instituție de credit constituie titluri executorii”.

²⁾ Publicată în M. Of. nr. 1027 din 27 decembrie 2006.

³⁾ Art. 405 alin. (1) C.pr.civ. 1865: „Dreptul de a cere executarea silită se prescrie în termen de 3 ani, dacă legea nu prevede altfel. În cazul titlurilor emise *în materia acțiunilor reale imobiliare*, termenul de prescripție este de 10 ani” (s.n.).

⁴⁾ Publicat în M. Of. nr. 200 din 10 septembrie 1865, abrogat la 15 februarie 2013.

⁵⁾ Art. 706 alin. (1) C.pr.civ.: „Dreptul de a obține executarea silită se prescrie în termen de 3 ani, dacă legea nu prevede altfel. În cazul titlurilor emise *în materia drepturilor reale*, termenul de prescripție este de 10 ani” (s.n.).

⁶⁾ Publicat în M. Of. nr. 485 din 15 iulie 2010, republicat în M. Of. nr. 545 din 3 august 2012 și în M. Of. nr. 247 din 10 aprilie 2015.

⁷⁾ Publicat în M. Of. nr. 271 din 3 decembrie 1864, abrogat la 1 octombrie 2011.

⁸⁾ Dec. nr. 13/2022 pronunțată de ICCJ în soluționarea recursului în interesul legii, publicată în M. Of. nr. 907 din 15 septembrie 2022; hotărârea este disponibilă și la <https://www.scj.ro/1093/Detailii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=192232#highlight=##>.

⁹⁾ Publicată în M. Of. nr. 409 din 10 iunie 2011.

¹⁰⁾ Publicat în M. Of. nr. 511 din 24 iulie 2009, republicat în M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011.

¹¹⁾ Publicat în B. Of. nr. 19 din 21 aprilie 1958, republicat în M. Of. nr. 11 din 15 iulie 1960, abrogat la 1 octombrie 2011.

dreptul de a obține executarea silită a creanței principale este prescris, situație în care termenul de prescripție aplicabil este de:

- **3 ani**, potrivit art. 405 alin. (1) teza I din Codul de procedură civilă din 1865, dacă prescripția dreptului creditorului ipotecar de a obține executarea silită în temeiul contractului de credit **a început să curgă în intervalul 1 octombrie 2011 - 14 februarie 2013**;

- **10 ani**, potrivit art. 706 alin. (1) teza a II-a din Codul de procedură civilă, dacă prescripția dreptului creditorului ipotecar de a obține executarea silită în temeiul contractului de credit **a început să curgă după 15 februarie 2013** (inclusiv)” (s.n.).

2. CONTEXT

Problema de drept adusă în discuție în fața Înaltei Curți de Casație și Justiție în procedura recursului în interesul legii viza, într-adevăr, o situație de aplicare și interpretare unitară a legii de către toate instanțele judecătorești, practica judiciară oferind soluții variate cu privire la incidența normelor de drept în acest caz specific¹²⁾. În concret, din cauza volumului ridicat de dosare privind clauzele abuzive¹³⁾, numărul contestațiilor la executare a crescut direct proporțional¹⁴⁾, consumatorii urmărind, pe de o parte, obținerea unor sume de bani, ca urmare a constatării caracterului abuziv al unei clauze din contractul de credit, iar, pe de altă parte, blocarea sau anularea procedurilor execuționale demarate împotriva acestora de către bănci și alte instituții financiar-bancare, un motiv de nelegalitate invocat cu titlu recurent în contestațiile la executare fiind prescripția dreptului de a cere executarea silită.

Prescripția extinctivă este un mod de stingere a dreptului material la acțiune, însă nu doar acesta se stinge prin prescripție, ci și dreptul de a cere executarea silită¹⁵⁾. Decretul nr. 167/1958 face o distincție clară între prescripția dreptului la acțiune și prescripția dreptului de a cere executarea silită, iar reputații profesori de drept procesual civil Savelly Zilberstein și Viorel Mihai Ciobanu¹⁶⁾ au argumentat în sensul că „prescripția dreptului de a cere executarea silită nu este o continuare a prescripției dreptului material la acțiune, ci este o prescripție de sine stătătoare, care se referă la durata în care se poate cere executarea silită a unui titlu executoriu”. Cu privire la distincția dintre dreptul material la acțiune și dreptul procesual la acțiune, concepția majoritară înclină spre o abordare dualistă pentru explicarea prescripției extinctive¹⁷⁾.

¹²⁾ Cu titlu de exemplu, vom arăta câteva hotărâri care au oferit soluții variate pe această problemă de drept: dec. civ. nr. 464 din 2 decembrie 2021, pronunțată de Trib. Botoșani, s. a II-a civ.; dec. civ. nr. 429 din 19 iunie 2020, pronunțată de Trib. Maramureș, s. a II-a civ.; dec. civ. nr. 446 din 11 mai 2021, pronunțată de Trib. Sălaj, s. civ.; dec. civ. nr. 321 din 27 iulie 2020, pronunțată de Trib. Sălaj, s. civ. Hotărârile sunt disponibile pe <http://www.rolii.ro/>.

¹³⁾ Procesele în care sunt implicați consumatorii și băncile au scăzut de trei ori față de perioada 2015-2016, articol publicat în 22 noiembrie 2022, disponibil pe <https://www.juridice.ro/811062/procesele-in-care-sunt-implicati-consumatorii-si-bancile-au-scazut-de-trei-ori-fata-de-perioada-2015-2016.html>; cu privire la volumul de încărcare a instanțelor judecătorești, inclusiv cu privire la ultimii 5 ani anteriori anului 2019 (când stocul dosarelor a început să scadă), a se vedea Consiliul Superior al Magistraturii, Raport privind starea justiției 2019, document disponibil la <https://www.csm1909.ro/ViewFile.aspx?guid=1c67bd3e-c54b-4fe1-9161-ed3c6bfd7d91-InfoCSM>.

¹⁴⁾ Spre exemplu, în Raportul privind starea justiției din 2019, publicat de Consiliul Superior al Magistraturii (citată *supra*), se menționează că stocul de dosare nou intrate în anul 2019 pe rolul judecătorilor a crescut, iar unul dintre motive este creșterea dosarelor de contestație la executare, adică 5% din procentul de 62% de dosare înregistrate în anul 2019 în materia juridică civilă (pp. 29-30 din Raport).

¹⁵⁾ S. Zilberstein, V.M. Ciobanu, *Drept procesual civil. Executarea silită*, vol. I, Ed. Lumina Lex, București, 1996, p. 158.

¹⁶⁾ *Ibidem*, p. 160.

¹⁷⁾ Pentru o analiză *in extenso* a abordărilor moniste și dualiste cu privire la dreptul la acțiune și prescripție, a se vedea M. Nicolae, *Prescripția extinctivă*, Ed. Rosetti, București, 2004, pp. 95-114.

Dacă, cu privire la prescripția dreptului de a cere executarea silită a contractului de credit, lucrurile au fost și sunt oarecum clare, în sensul că atât dispozițiile Decretului nr. 167/1958 și ale Codului civil actual, din perspectiva dreptului material, cât și cele din vechiul și actualul Cod de procedură civilă¹⁸⁾, din perspectiva dreptului procedural, stabileau un termen de 3 ani pentru stingerea dreptului material la acțiune și/sau a dreptului de a cere executarea silită¹⁹⁾, nu același lucru se putea susține cu privire la prescripția dreptului de a cere executarea silită a contractului de ipotecă, care garanta executarea obligațiilor asumate prin contractul de credit.

Astfel, în practică aveam de-a face cu următoarea situație: dreptul de a cere executarea silită în baza contractului de credit guvernat de dispozițiile O.U.G. nr. 99/2006 este epuizat, însă creditorul continua demersurile execuționale împotriva debitorului în baza titlului executoriu constând în contractul de ipotecă imobiliară, acesta existând cu titlu de garanție reală în mare majoritate a contractelor de credit încheiate sub reglementarea Codului civil de la 1865. Într-o atare situație se ridică problema cărui termen de prescripție a dreptului de a cere executarea silită i se conferea aplicabilitate: termenul general de 3 ani sau termenul special de 10 ani stabilit de prevederile art. 405 alin. (1) C.pr.civ. 1865 pentru titlurile emise în **materia acțiunilor reale** imobiliare sau cel de la art. 706 alin. (1) C.pr.civ. actual pentru titlurile emise în **materia drepturilor reale**. Această situație a fost generată, în esență, de o lipsă de consecvență a legiuitorului, care trebuia să caute o soluție pentru intrarea în vigoare simultană a noilor reglementări în materie civilă și procesual civilă, astfel încât să nu existe sincope de aplicare. În fapt, Codul civil actual a intrat în vigoare la 1 octombrie 2011, iar Codul de procedură civilă actual a intrat în vigoare în 15 februarie 2013, această situație generând aplicări fragmentare ale legii materiale și procesuale civile²⁰⁾, ceea ce a și condus la o analiză neunitară și lipsită de consecvență în practica instanțelor de judecată.

¹⁸⁾ Este destul de hilar să discutăm încă despre noul Cod civil și noul Cod de procedură civilă, deși acestea au intrat în vigoare de mai bine de 11 (în vigoare din 1.10.2011), respectiv 9 ani (în vigoare din 15.02.2023), însă problemele din practica judiciară încă ne obligă să facem aceste distincții, mai ales acolo unde instituțiile juridice au fost reformate semnificativ comparativ cu vechile reglementări în materie civilă și procedural civilă. Probabil apare ca fiind obositoare o astfel de distincție, întrucât despre noile reglementări nu s-ar mai putea susține că sunt noi, având în vedere perioada însemnată scursă de la intrarea în vigoare, dar, după cum observăm, acestea încă generează discuții de aplicare a legii civile materiale și procesuale în timp, ceea ce justifică cel puțin cu titlu de distincție o astfel de opoziție nou-vechi.

¹⁹⁾ O discuție care, pe alocuri, încă mai produce soluții de practică neunitară are în vedere momentul de la care curge prescripția dreptului de a cere executarea silită, trebuind să fie decelate două tipologii de situații: una care are în vedere prescripția care curge pentru fiecare rată a creditului și una care are în vedere situația neîndeplinirii obligațiilor contractuale de către împrumutat, ceea ce conduce la declararea scadenței anticipate a întregului sold al creditului, urmând să curgă o prescripție unitară pentru întreaga creanță. Astfel, va curge o prescripție de la momentul în care fiecare rată a devenit scadentă și va curge o prescripție pentru întreaga creanță de la momentul declarării scadenței anticipate. În acest sens, a opinat și INM, în Minuta întâlnirii președinților secțiilor specializate (foste comerciale) ale Înaltei Curți de Casație și Justiție și curților de apel, Constanța, 16-17 septembrie 2021, pp. 141-146, documentul este disponibil la http://innm-lex.ro/wp-content/uploads/2021/12/Minuta-intalnire-practica-neunitara-litigii-cu-profesionisti--Constanta-16_17_09_2021_site.pdf.

În același sens se impune a se menționa poziția INM din Minuta întâlnirii președinților secțiilor specializate (foste comerciale) ale Înaltei Curți de Casație și Justiție și curților de apel (online) din 15 decembrie 2020: „art. 2504 C.civ. este aplicabil în ipoteza în care contractul de ipotecă a fost încheiat sub imperiul Codului civil 1864 și a Decretului-lege nr. 167/1958, iar termenul de prescripție a dreptului de a cere executarea silită a început să curgă după intrarea în vigoare a Noului Cod civil” – documentul este disponibil la http://innm-lex.ro/wp-content/uploads/2021/01/Minuta-intalnire-litigii-cu-profesionisti-si-insolventa-15-decembrie-2020_Bucuresti.pdf.

²⁰⁾ Spre exemplu, în practică puteam regăsi următoarele scenarii: 1. contract de credit cu scadența anticipată declarată după 1.10.2011, dar înainte de 15.02.2013, care atrăgea curgerea prescripției, conform art. 201 din Legea nr. 71/2011 de punere în aplicare a Codului civil, iar executarea silită demarată sub imperiul vechiului Cod de procedură civilă; 2. contract de credit cu scadența anticipată declarată anterior 1.10.2011, ceea ce atrăgea aplicabilitatea Decretului nr. 167/1958, iar executarea silită era guvernată de vechiul Cod de procedură civilă; 3. contract de credit cu scadența anticipată declarată ulterior 15.02.2013, ceea ce atrăgea aplicabilitatea noilor reglementări în materie civilă și procesual civilă; 4. contract de credit cu scadența anticipată declarată anterior 1.10.2011, dar pus în executare silită după 15.02.2013, ceea ce atrăgea aplicarea dispozițiilor procesuale civile noi, deși, din punct de vedere material, erau incidente dispozițiile vechiului Cod civil. Cele mai problematice scenarii sunt chiar primul și ultimul, întrucât aveam, pe de o parte, din punct de vedere material, aplicabilă reglementarea nouă sau veche în materie civilă, iar în procedura de executare silită aplicându-se reglementarea veche sau nouă, după caz.

Se impune a se menționa, tot în legătură cu analiza din prezentul material, și norma tranzitorie în materie de lege materială aplicabilă prescripției. Din acest punct de vedere, dispozițiile de la art. 201 din Legea nr. 71/2011 au reglementat fără echivoc faptul că criteriul de determinare a legii aplicabile este constituit de momentul în care începe să curgă prescripția, nefiind relevant momentul în care a fost încheiat contractul de credit sau de ipotecă. Art. 201 din Legea nr. 71/2011 este temeiul de drept care ar trebui să conducă la evitarea invocării în practică a aplicabilității dispozițiilor din Decretul nr. 167/1958 atât timp cât prescripția a început să curgă după intrarea în vigoare a Codului civil actual, chiar dacă contractului de credit i se aplică o reglementare materială distinctă.

Un alt element care trebuie avut în vedere este schimbarea opticii legiuitorului cu privire la faptul că prescripția creanței principale nu atrage și prescripția acțiunii ipotecare²¹⁾. Art. 1 alin. (2) din Decretul nr. 167/1958 stabilea că: „odată cu stingerea dreptului la acțiune privind un drept principal, se stinge și dreptul la acțiune privind drepturile accesorii”, fiind deci incident principiul *accessorium sequitur principale* prin stabilirea unui raport de accesorialitate a ipotecii raportat la creanța garantată. Însă această modalitate de stingere a ipotecii nu a mai fost păstrată în Codul civil actual, care stabilește caracterul autonom al prescripției ipotecii în raport cu prescripția creanței principale, fiind realizată o fragmentare clară între acțiunea personală și cea ipotecară²²⁾, cu numeroase consecințe practice, atât din perspectiva termenului în care dreptul poate să fie exercitat, cât și din perspectiva valorii creanței care poate să fie executată prin raportare la fiecare titlu executoriu. Astfel, conform noii arhitecturi civile, prescripția dreptului la acțiune privind creanța principală nu va atrage automat și stingerea dreptului la acțiunea ipotecară, creditorul putând să își valorifice creanța în limita valorii bunului adus în garanție și sub rezerva încadrării în termenul de prescripție a dreptului de a cere executarea silită, fiind astfel extinse prerogativele de care se bucură creditorul în vederea valorificării creanței sale cel puțin parțial, având în vedere valoarea bunului adus în garanție²³⁾.

Prin decizia nr. 60/2017 pronunțată în vederea dezlegării unor chestiuni de drept²⁴⁾, Înalta Curte de Casație și Justiție a statuat în sensul că trebuie să se recunoască caracterul executoriu independent al contractului de ipotecă, iar o exemplificare normativă este dispoziția de la art. 2.504 alin. (1) C.civ. actual, care ar rămâne fără obiect dacă nu s-ar putea executa contractul de ipotecă, în ipoteza în care creanța principală ar fi prescrisă. Se menționează, totodată, că „noua reglementare conferă principiului *accessorium sequitur principale* un anumit caracter de relativitate. (...) Prin urmare, legătura dintre ipotecă și creanță nu mai este una indestructibilă, ci mai degrabă una de circumstanță”²⁵⁾. Se evidențiază, astfel, și la nivelul instanței supreme că legătura dintre creanța principală și garanția ipotecară a suferit niște modificări majore față de vechea reglementare, aceste modificări urmărind să egalizeze raportul de forțe dintre titlul executoriu care constată creanța principală și titlul executoriu care conține garanția reală ipotecară.

²¹⁾ Art. 2.504 C.civ. stabilește că: „(1) Prescripția dreptului la acțiune privind creanța principală nu atrage și stingerea dreptului la acțiunea ipotecară. În acest din urmă caz, sub rezerva prescripției dreptului de a obține executarea silită, creditorul ipotecar va putea oricând urmări, în condițiile legii, bunurile mobile sau imobile ipotecate, însă numai în limita valorii acestor bunuri. (2) Dispozițiile alin. (1) nu se aplică prescripției dreptului la acțiune pentru plata dobânzilor și a altor accesorii ale creanței ipotecare, care, în afara capitalului, nu mai pot fi acoperite după împlinirea prescripției din valorificarea, pe cale silită, a bunului grevat”.

²²⁾ Pentru o analiză extinsă pe acest subiect, a se vedea R. Rizoiu, O fantomă bântuie Noul Cod civil: acțiunea ipotecară, articol disponibil la <https://www.juridice.ro/essentials/3310/o-fantoma-bantuie-noul-cod-civil-actiunea-ipotecara>, accesat în 11.12.2022.

²³⁾ O astfel de reglementare duce și la o examinare mai atentă a bunului adus în garanție din perspectivă economică, întrucât reglementarea permite recuperarea valorii creanței principale, având în vedere valoarea bunului adus în garanție, deci cu cât această valoare este mai mare, cu atât creditorul este mai protejat de o eventuală insolvabilitate a debitorului său.

²⁴⁾ Dec. nr. 60/2017, pronunțată de ICCJ în dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în M. Of. nr. 928 din 24 noiembrie 2017.

²⁵⁾ Extras din considerentele dec. nr. 60/2017 pronunțată în dezlegarea unor chestiuni de drept.

3. CONSIDERENȚELE DE ADMITERE A RECURSULUI ÎN INTERESUL LEGII NR. 13/2022

Instanța supremă evidențiază cu titlu principal faptul că recursul în interesul legii cu care a fost sesizată nu urmărește numai o dimensiune procedurală a termenului de prescripție a dreptului de a cere executarea silită a ipotecii prin raportare la cele două coduri, ci urmărește chiar determinarea „regimului juridic execuțional al contractului de ipotecă”²⁶⁾. Astfel, având în vedere multitudinea de interpretări din practica instanțelor judecătorești, se impune a se realiza o analiză, care să pornească de la dreptul material care reglementează regimul juridic al prescripției extinctive.

Vom comprima în cele ce urmează cele patru probleme de drept avute în vedere de către instanța supremă, fără a urmări altceva decât o vizualizare mai facilă a argumentelor care stau la baza admiterii recursului în interesul legii.

○ Prima problemă care a fost tranșată a fost cea referitoare la legea aplicabilă prescripției dreptului de a obține executarea silită²⁷⁾, iar problemele de practică neunitară au survenit în special în situațiile în care dreptul de a cere executarea silită s-a născut înainte de intrarea în vigoare a Codului de procedură civilă actual, dar cererea de executare silită a fost formulată ulterior acestui moment – ceea ce ar fi generat aplicarea dispozițiilor legii noi în materia executării silite, deci și cu privire la prescripția dreptului de a cere executarea silită, dacă am avea în vedere o analiză a acestei instituții în mod separat de cea reglementată în dreptul substanțial. Această problemă a fost determinată ca fiind una de „conflict de drept intertemporal”²⁸⁾, fiind generată de intrarea în vigoare a Codului civil actual, dar și de necesitatea de a adopta reglementări care să stabilească reguli pentru situațiile tranzitorii. Prin urmare, dacă prescripția dreptului de a obține executarea silită a titlului executoriu reprezentat de contractul de credit a început să curgă anterior momentului 1 octombrie 2011, rezolvarea conflictului de drept intertemporal este dată de art. 201 din Legea nr. 71/2011, respectiv de art. 6 alin. (4) C.civ. Deci prescripțiile începute anterior momentului 1 octombrie 2011 vor rămâne guvernate de prevederile Decretului nr. 167/1958, fiind relevante și chestiunile tranșate în RIL-ul nr. 1/2014²⁹⁾, unde s-a stabilit cu caracter obligatoriu că „legea sub imperiul căreia prescripția a început să curgă va governa atât aspectele de drept material, cât și cele de drept procesual referitoare la prescripție”.

Raportat la cele arătate anterior, prescripția executării silite a creanței garantate și a ipotecii nu este influențată de data formulării cererii de executare silită³⁰⁾ sau de data demarării procedurii execuționale, deși această dată determină legea procesuală aplicabilă în concret fazei de executare silită. Norma procesuală aplicabilă în timp nu este relevantă atât timp cât discutăm despre norme de drept material. Astfel, procedura de executare silită va fi guvernată tehnic de legea procedurală în vigoare la momentul demarării executării, dar, pentru determinarea legii aplicabile prescripției dreptului de a obține executarea silită a ipotecii, este important doar momentul la care prescripția începe să curgă pentru titlul executoriu care stabilește obligația principală, adică contractul de credit. Prin urmare, chiar dacă, din punct de vedere tehnic, vom avea de-a face cu o procedură execuțională guvernată de prevederile Codului de procedură civilă actual, dacă momentul de debut al curgerii prescripției creanței principale este anterior momentului 1 octombrie 2011, atunci nu vor deveni incidente prevederile art. 706 alin. (1) C.pr.civ. actual, ci se vor aplica normele de drept material din Decretul nr. 167/1958.

²⁶⁾ Considerentul 125 din hotărâre.

²⁷⁾ Pentru analiza extinsă a argumentelor, a se vedea considerentele 130-144 din hotărâre.

²⁸⁾ Considerentul 138 din hotărâre.

²⁹⁾ Dec. nr. 1/2014, pronunțată de ICCJ în recurs în interesul legii, publicată în M. Of. nr. 283 din 17 aprilie 2014.

³⁰⁾ Considerentul 139 din hotărâre.

Înalta Curte stabilește că este lipsit de relevanță dacă contractul de credit sau de ipotecă au fost încheiate sub reglementarea Codului civil din 1864 fiind lipsit de relevanță și data începerii procedurii execuționale. Singurul element relevant este momentul în care a început să curgă prescripția creanței principale garantate cu ipotecă³¹⁾. Procedând de această manieră, se înlătură, practic, de la aplicare norma de la art. 706 alin. (1) C.pr.civ. actual coroborată cu prevederile art. 24, în materie de executare silită, fiind deci aplicabilă legea nouă de la momentul înregistrării cererii de executare silită, cu excepția situației în care se analizează prescripția dreptului de a cere executare silită când analiza se mută pe incidența normelor de drept material, respectiv pe momentul la care ne raportăm pentru a le determina.

○ A doua problemă care a fost tranșată a fost cea referitoare la determinarea efectivă a momentului cu privire la care raportăm curgerea prescripției³²⁾. Reglementarea teoretică stabilește că *prescripția executării silită începe să curgă la data nașterii dreptului de a obține executarea silită*. În concret însă, această curgere este determinată de momentul în care creanța a devenit exigibilă, fie prin faptul că obligația a ajuns la scadență, fie prin decăderea debitorului din beneficiul termenului de plată. În cazul contractelor de credit, decăderea debitorului din beneficiul termenului de plată are loc prin declararea scadenței anticipate – moment în care întregul sold care ar fi trebuit să fie rambursat în mod obișnuit în rate, conform prevederilor contractuale, devine exigibil și trebuie să fie restituit în integralitatea lui de la acel moment³³⁾. Astfel, pentru contractele de credit, nașterea dreptului de a obține executarea silită este dată, pe de o parte, de momentul declarării scadenței anticipate, fiind o chestiune specifică contractelor cu executare *uno actu*, iar, pe de altă parte, de momentul scadenței fiecărei rate, dacă discutăm despre prescripția aferentă fiecărei rate, care are un regim de sine stătător.

Dacă scadența anticipată a fost declarată anterior datei de 1 octombrie 2011, atunci prescripția executării va fi guvernată de dispozițiile Decretului nr. 167/1958, iar, dacă declararea scadenței anticipate a fost ulterioară datei de 1 octombrie 2011, atunci vor deveni incidente dispozițiile în materie de prescripție din Codul civil actual.

○ A treia problemă care a fost tranșată a fost cea referitoare la accesorialitatea ipotecii prin raportare la creanța principală³⁴⁾. Cu privire la această chestiune, s-a subliniat faptul că, dacă începutul prescripției dreptului de a cere executarea silită a contractului de credit a fost anterior momentului 1 octombrie 2011, atunci efectele prescripției vor fi guvernate de Decretul nr. 167/1958³⁵⁾, nefiind relevant momentul în care s-a depus cererea de executare silită. În această situație, prescripția creanței principale va duce la stingerea ipotecii în virtutea principiului *accessorium sequitur principale*. În reglementarea Codului civil de la 1864 nu era posibilă supraviețuirea ipotecii în cazul în care obligația principală s-a stins prin prescripție, prin urmare stingerea obligației principale ducea la stingerea tuturor drepturilor accesorii, chiar dacă acestea constau în garanții reale imobiliare.

Dacă începutul prescripției dreptului de a cere executarea silită a contractului de credit a fost ulterior momentului 1 octombrie 2011, atunci efectele prescripției vor fi guvernate de Codul civil actual. Înalta Curte remarcă excepția prevăzută la art. 2.504 alin. (1) C.civ., dar și reglementarea de la art. 74 din Legea nr. 76/2012, care stabilește că „acțiunea ipotecară este imprescriptibilă”. Creditorul va putea urmări astfel bunurile ipotocate și va putea să își acopere creanța de această manieră, însă numai în limita sumei obținute

³¹⁾ Considerentul 144 din hotărâre.

³²⁾ Pentru analiza extinsă a argumentelor, a se vedea considerentele 145-157 din hotărâre.

³³⁾ Ca regulă, creanța este compusă din soldul principal de la momentul intervenirii exigibilității și din sumele constând în credit restant sau dobânzi și/sau comisioane restante.

³⁴⁾ Pentru analiza extinsă a argumentelor, a se vedea considerentele 158-174 din hotărâre.

³⁵⁾ Considerentul 160 din hotărâre.

din valorificarea bunului ipotecat³⁶. Conceptul de „autonomizare a ipotecii față de creanța garantată” a fost analizat anterior de către Înalta Curte în decizia nr. 60/2017 privind dezlegarea unor chestiuni de drept³⁷.

○ Ultima problemă care a fost tranșată a avut în vedere distincția deja identificată și în practica judiciară dintre *titlurile emise în materia acțiunilor reale imobiliare versus titluri emise în materia drepturilor reale*, dar și termenul de prescripție al dreptului de a cere executarea silită a contractului de ipotecă, având în vedere și această distincție³⁸.

Înalta Curte stabilește cu caracter principial că termenul de prescripție al dreptului de a cere executarea silită trebuie identificat în raport cu legea în vigoare la data la care prescripția a început să curgă³⁹. Stabilirea momentului de început a prescripției executării ipotecii are în vedere momentul declarării scadenței anticipate a creditului, acela fiind momentul de la care creditorul poate să treacă la executarea silită a garanției ipotecare⁴⁰.

Intrarea în vigoare la date diferite a Codurilor civile și procedural civile în vigoare la momentul prezent a generat un nou *conflict de drept intertemporal*⁴¹. Instanța supremă sintetizează reglementarea generală tranzitorie în materie de prescripție de drept material, respectiv faptul că „prescripțiile începute și neîmplinite anterior nu pot fi afectate (în privința termenului) de legea nouă, conform principiului neretroactivității legii civile noi”⁴², iar această situație poate conduce la termene de prescripție diferite pentru executarea contractului de ipotecă, precum și la generarea unor consecințe juridice diametral opuse, având în vedere modificarea opticii legiuitorului cu privire la instituțiile de drept incidente.

Astfel, dacă declararea scadenței anticipate are loc în intervalul 1 octombrie 2011 - 14 februarie 2013, dreptul de a obține executarea silită a ipotecii imobiliare va fi supus normelor de drept substanțial înscrise în Codul civil actual și a celor de drept procesual din Codul de procedură civilă de la 1865, iar, dacă declararea scadenței anticipate are loc ulterior momentului 15 februarie 2013, dreptul de a obține executarea silită a ipotecii imobiliare va fi reglementat de prevederile din noul Cod civil și noul Cod de procedură civilă⁴³.

Având în vedere că, pentru perioada 1 octombrie 2011 - 14 februarie 2013, soluția stabilită de către Curtea Supremă este cel puțin atipică – din punct de vedere material, vom aplica Codul civil actual, care stabilește caracterul autonom al ipotecii, iar, din punct de vedere procesual, vom aplica Codul de procedură civilă de la 1865, se impune a se face o trecere prin argumentele care au condus la soluția Curții din recursul în interesul legii, respectiv aplicarea unui termen de 3 ani de prescripție a dreptului de a cere executarea silită pentru acest interval de timp. De subliniat este faptul că această ipoteză care are în vedere perioada 1 octombrie 2011 - 14 februarie 2013 urmărește tot stabilirea cu titlu prioritar a momentului de debut al curgerii termenului de prescripție, însă se disociază de varianta în care executarea silită ar începe conform reglementării Codului de procedură civilă actual, atât timp cât prescripția materială a început să curgă anterior momentului 14 februarie 2013.

Se impune să menționăm diferența de conținut dintre dispozițiile cuprinse în art. 405 alin. (1) C.pr.civ. 1865, potrivit căroră „dreptul de a cere executarea silită se prescrie în termen de 3 ani, dacă legea nu prevede altfel. În cazul *titlurilor emise în materia acțiunilor reale imobiliare*, termenul de prescripție este de 10 ani”,

³⁶ Considerentul 172 din hotărâre.

³⁷ A se vedea *supra*, nota 25.

³⁸ Pentru analiza extinsă a argumentelor, a se vedea considerentele 175-199 din hotărâre.

³⁹ Considerentul 176 din hotărâre.

⁴⁰ Considerentul 177 din hotărâre.

⁴¹ Considerentele 178-179 din hotărâre. A se vedea și *supra*, nota 29.

⁴² Considerentul 178 din hotărâre.

⁴³ Considerentul 192 din hotărâre.

și cele de la art. 706 alin. (1) C.pr.civ. actual, unde se prevede că: „dreptul de a obține executarea silită se prescrie în termen de 3 ani, dacă legea nu prevede altfel. În cazul *titlurilor emise în materia drepturilor reale*, termenul de prescripție este de 10 ani” (s.n.).

Prevederea de la art. 405 alin (1) C.pr.civ. 1865, care stabilește un termen de prescripție de 10 ani în materia acțiunilor reale imobiliare, arată faptul că se referă la titlul executoriu obținut în urma unei proceduri jurisdicționale și în exercitarea dreptului material la acțiunea condamnatorie, fiind excluse deci acele titluri extrajudiciare care au primit forță executorie direct prin lege (cum este și contractul de credit care și-a obținut caracterul executoriu prin dispozițiile din O.U.G. nr. 99/2006)⁴⁴⁾. Contractul de ipotecă care garantează contractul de credit nu este rezultatul soluționării vreunei acțiuni reale, nefiindu-i deci aplicabil termenul de prescripție de 10 ani⁴⁵⁾. Astfel, pentru perioada 1 octombrie 2011 - 14 februarie 2013, deși Codul civil actual stabilește autonomia ipotecii față de creanța principală (fiind vorba despre modificarea substanțială din reglementarea actuală, care permite valorificarea ipotecii chiar și după intervenirea prescripției cu privire la creanța principală), în fapt, ipoteca va trebui valorificată înăuntrul termenului de prescripție de 3 ani, prevăzut de art. 405 alin. (1) teza I C.pr.civ. 1865, „termen care în mod concret se suprapune, în timp, cu cel privind executarea silită a creanței din contractul de credit”⁴⁶⁾.

Prevederea de la art. 706 alin. (1) C.pr.civ. actual este distinctă în redactare față de art. 405 alin. (1) C.pr.civ. 1865, fiind folosită sintagma de „titluri emise în materia drepturilor reale”, care este mult mai cuprinzătoare față de sintagma „titluri emise în materia acțiunilor reale imobiliare”⁴⁷⁾. În situația în care scadența anticipată a creditului a fost ulterioară momentului 15 februarie 2013, contractul de ipotecă va beneficia de un termen de prescripție de 10 ani, datorită faptului că noua reglementare cuprinde toate drepturile reale, fără a se mai face vreo distincție, astfel cum s-a procedat în trecut.

De menționat că, din cauza caracterului imprescriptibil al acțiunii ipotecare, dacă contractul de ipotecă și-a pierdut puterea executorie ca efect al prescripției dreptului de a obține executarea silită, creditorul garantat va putea să formuleze o acțiune ipotecară condamnatorie, pentru a obține o hotărâre judecătorească care să recunoască existența dreptului de ipotecă, întrucât, prin prescripția dreptului de a cere executarea silită, nu se stinge dreptul subiectiv, ci doar forța sa executorie⁴⁸⁾. Astfel, conform reglementării noi, acțiunea ipotecară executorie se prescrie în termen de 10 ani, iar acțiunea ipotecară condamnatorie este imprescriptibilă chiar și atunci când creanța rezultată din contractul de credit s-a prescis. Devine, astfel, posibilă o acțiune dedusă judecății instanței prin care să se urmărească obținerea unui alt titlu executoriu care să valideze contractul de ipotecă care și-a pierdut forța executorie după trecerea termenului de 10 ani, însă, într-o atare situație, cererea de chemare în judecată va trebui să urmeze toate rigorile procedural civile, inclusiv sub aspectul timbrajului la valoare.

⁴⁴⁾ Considerentele 187-188 din hotărâre.

⁴⁵⁾ Considerentul 189 din hotărâre.

⁴⁶⁾ Considerentul 191 din hotărâre.

⁴⁷⁾ Considerentul 193 din hotărâre.

⁴⁸⁾ Considerentul 197 din hotărâre.

4. CONCLUZIE

Decizia nr. 13/2022 pronunțată în recurs în interesul legii tranșează în mod definitiv multe probleme survenite în practica judiciară complet neunitară în materia prescripției dreptului de a cere executarea silită a unui contract de ipotecă care garantează un contract de credit. Analiza realizată de către Înalta Curte a fost necesară pentru a oferi o soluție fără discriminare juridică, raportat la practica existentă. Disocierea prescripției dreptului de a cere executarea silită de reglementarea procedurală a executării silite vine să susțină încă o dată că această instituție juridică aparține dreptului material.

Răspunsurile instanței supreme oferă soluții cu privire la orice moment al curgerii prescripției, însă nu sunt străine de critici, cel puțin din perspectiva faptului că s-a înlăturat reglementarea procedurală a prescripției dreptului de a cere executarea silită a ipotecii prin raportare la o procedură execuțională demarată după intrarea în vigoare a Codului de procedură civilă actual – și care ar fi trebuit să atragă aplicabilitatea unitară a dispozițiilor procedural civile noi, stabilindu-se relevant doar momentul de debut al curgerii prescripției. Soluția solomonică stabilită pentru curgerea prescripției în intervalul 1 octombrie 2011 - 14 februarie 2013 poate duce la o prescripție materială a creanței principale reglementată de Codul civil actual, o executare silită demarată și guvernată de dispozițiile Codului de procedură civilă actual, însă o prescripție a dreptului de a cere executarea silită a contractului de ipotecă reglementată de Codul de procedură civilă de la 1865.

Concluziv, instanța supremă impune cu titlu obligatoriu o analiză simplă, care trebuie să pornească de la momentul în care prescripția creanței principale începe să curgă, astfel:

- anterior datei de 1 octombrie 2011, prescrierea creanței principale va atrage și prescrierea garanției imobiliare;
- în intervalul 1 octombrie 2011 - 14 februarie 2013, se va aplica un termen de prescripție al executării ipotecii de 3 ani, prin raportare la dispozițiile din Codul de procedură civilă de la 1865;
- ulterior datei de 15 februarie 2013, se va aplica un termen de prescripție al executării ipotecii de 10 ani, având în vedere reglementarea autonomiei ipotecii față de creanța principală.